

Berlage Lyceum

Amsterdam

Toetsbeleid

Visie, borging en implementatie

September 2025

Inleiding	3
1. Toetsen vanuit de onderwijsvisie	4
2. Ontwerpprincipes (uitgaande van de kernwaarden)	5
3. Uitvoering van het toetsbeleid in de praktijk	6
3.1 Invloed van het wijzigen van het toetsbeleid op het leerplan	9
3.2 Toetsvormen	10
3.3 Moment van summatieve toetsen	11
3.4 Hoeveelheid summatieve toetsen per leerjaar	13
3.5 Organisatie toetsweken	14
3.6 Afname, beoordeling en resultaatverbetering	14
4. Kwaliteit summatieve toetsing	16
5. Kwaliteitscriteria PTA en PTO	18
5.1 Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA)	18
5.2. Kwaliteitscriteria Programma van Toetsing in Onderbouw (PTO)	19
6. Kwaliteitseisen formatieve evaluatie	20
7. Ontwikkeling en borging	21
Bijlage 1: Het proces	22
Bijlage 2: Toetsanalyse formulier	23
Bijlage 3: voorbeeld Toetsmatrijs	25
Bijlage 4: Kwaliteitseisen toetsvragen	26
Bijlage 5: Kwaliteitseisen correctiemodel	27

Inleiding

Op het Berlage Lyceum leiden we leerlingen op tot wereldburgers. Om van betekenis te zijn in de wereld en de leefomgeving te verbeteren, stimuleren we jonge mensen om zelf na te denken, de kracht van diversiteit te benutten en met een internationale oriëntatie in het leven te staan.

In dit plan is te lezen hoe we toetsing in willen zetten om leerlingen in hun ontwikkeling tot wereldburger te begeleiden.

In het eerste deel schetsen we de visie op ons onderwijs en de rol van toetsing daarbij. Van daaruit beschrijven we de inhoudelijke kant van toetsing (het wat) en de processen die kwalitatief goede toetsing mogelijk maken (het hoe). Vervolgens beschrijven we op welke manier we de processen en de kwaliteit borgen.

1. Toetsen vanuit de onderwijsvisie

Onze school zet komende jaren in op het versterken van kwalitatief goede toetsing om het leren van onze leerlingen te sturen. Toetsing zal daarmee een rol spelen in het realiseren van onze onderwijsdoelen en tevens een meer schooleigen karakter krijgen.

Het is onze maatschappelijke opdracht om de leerlingen een diploma te laten halen waarmee ze een vervolgstap kunnen zetten in hun leven.

We willen de leerlingen de kennis, competenties en vaardigheden meegeven die ze nodig hebben om hun rol te kunnen spelen in de samenleving. (kwalificatie)

We leiden leerlingen op tot wereldburgers.

Onder wereldburgers verstaan we volwassenen die:

1. (zelf)vertrouwen hebben;

De moed hebben om te veranderen wat je kunt veranderen, acceptatie van wat je niet kan veranderen en het inzicht hebben om het verschil tussen beide te zien. Dit vraagt een leeromgeving van bemoediging, hulp en rijke feedback vanuit waardering voor de kwaliteiten van de ander.

2. Zich verantwoordelijk voelen en daarnaar handelen;

Van betekenis zijn voor de eigen omgeving en daarop met de eigen unieke mogelijkheden invloed kunnen uitoefenen. Dit is niet makkelijk. Leerlingen kunnen rekenen op de steun van de leraar die luistert, vertrouwen biedt, optreedt als het echt nodig is, het goede voorbeeld is en ondersteunt.

We leren de leerlingen dat ze onderdeel uitmaken van een leefgemeenschap en we leren ze wat dat betekent voor hun handelen, ook in relatie tot anderen. (Socialisatie)

3. Waarmaken wat ze belangrijk vinden;

Zich een mening kunnen vormen op basis van kennis, argumenten en gevoel en voor die mening verantwoordelijkheid nemen. Dat vraagt een leeromgeving die motiveert tot leren en leerlingen uitdaagt tot het verleggen van grenzen.

De ontwikkeling van de leerlingen staat hierbij voorop en het ontwikkelen van de eigen identiteit. We willen dat leerlingen leren om autonoom en verantwoordelijk te zijn. Daarvoor is het belangrijk te weten wat ze kunnen en willen. (Persoonsvorming)

In ons onderwijs hangen de drie domeinen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming nauw samen en de verschillende processen vinden parallel plaats. Er moet een voortdurende balans zijn tussen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.

2. Ontwerpprincipes (uitgaande van de kernwaarden)

	Als	Dan	Omdat
1	we willen dat leerlingen meer zelfvertrouwen krijgen	moeten wij ervoor zorgen dat een leerling zicht heeft op de eigen ontwikkeling	onzekerheid over de voortgang leidt tot vermindering van zelfvertrouwen
2		moeten we ervoor zorgen dat leerlingen voldoen aan het vereiste niveau	de leerling dan kan vertrouwen op de opgedane kennis en vaardigheden
3		moeten we ervoor zorgen dat leerlingen weten welke kennis en vaardigheden ze moeten beheersen om op het vereiste niveau te komen	het zelfvertrouwen van leerlingen alleen kan toenemen als ze ervaren dat ze zelf invloed hebben op hun leerproces.
4	we willen dat leerlingen meer verantwoordelijkheid nemen	moeten wij ervoor zorgen dat een leerling zicht heeft op de eigen ontwikkeling	de leerling dan zelf kan bepalen wat nodig is om de volgende stap te zetten in het leerproces.
5		moeten we ervoor zorgen dat ze weten wat een wereldburger kenmerkt: creatief denken en handelen, kritisch denken, probleemoplossend denken en handelen, samenwerken	een leerling alleen verantwoordelijkheid kan nemen als hij deze vaardigheden beheerst.
6		moeten we ervoor zorgen dat leerlingen weten wat het vereiste niveau van kennis en vaardigheden zijn	leerlingen alleen succesvol kunnen zijn in het vervolgonderwijs als ze beschikken over de vereiste kennis en vaardigheden.
7	we willen dat docenten	moeten ze zorgen dat	toetsen van

	zich verantwoordelijk voelen voor de kwaliteit van ons onderwijs	toetsen valide, bruikbaar en betrouwbaar zijn	onvoldoende kwaliteit het zelfvertrouwen van leerlingen ondermijnen.
8	we willen dat leerlingen kunnen waarmaken wat ze belangrijk vinden	moeten we ervoor zorgen dat ze zich ook werkelijk wereldburger gaan voelen	ze alleen dan een positieve bijdrage kunnen leveren aan de samenleving.
9		moeten we ervoor zorgen dat leerlingen het vereiste niveau van kennis en vaardigheden behalen	ze dat in staat stelt de opleiding te volgen die ze ambiëren en waar ze gepassioneerd voor zijn.

3. Uitvoering van het toetsbeleid in de praktijk

Bij de uitvoering van ons toetsbeleid staat de missie van de school centraal. Het doel van toetsen is het zelfvertrouwen en de verantwoordelijkheid van de leerling te vergroten en de leerling in staat te stellen om waar te maken wat hij of zij belangrijk vindt. Daarom is de praktijk niet alleen gericht op het afnemen van summatieve toetsen en geven van cijfers, maar ook op de andere mogelijkheden die toetsen bieden. Door leerlingen middels formatieve opdrachten voor te bereiden op een summatieve toets, wordt hen de tijd en oefening gegund om daadwerkelijk te leren voordat ze een summatieve toets gaan maken. Door feedback van de docent op de gemaakte opdracht worden leerlingen gericht aan het werk gezet. De uitvoering van het toetsbeleid is gericht op de functie van toetsen in het leerproces. Daarnaast moeten zowel summatieve als formatieve toetsen van goede kwaliteit zijn. Voor zowel de docent als de leerling wordt met deze wijze van toetsen inzichtelijk gemaakt wat het verhaal is achter het behaalde cijfer. De resultaten van de afgenomen summatieve toetsen bieden de informatie die nodig is om tot een beslissing te komen over de overgang van een leerling naar het volgende leerjaar, en ze geven informatie die nodig is om goed te kunnen determineren. (zie voor onderbouwing publicaties van Dominique Sluijsmans, Tijn Koenderink & Roland Louwerse, René Kneyber, Daisy Christodoulou, maar bijvoorbeeld ook Paul Kirschner over low-stakes testing)

Als school vinden we het belangrijk dat leerlingen het succes ervaren van zelfstandig iets kunnen. Het werken met uniforme studiewijzers helpt leerlingen hun werk gedurende een periode zelfstandig te kunnen plannen. We zijn ons ervan bewust dat er een leerproces voorafgaat aan het succesvol iets zelfstandig uitvoeren. Voor het beheersen van complexe vaardigheden, is het nodig dat een leerling inziet dat hij leert van de gemaakte fouten en leert vertrouwen op een goede afloop.

Dit leerproces naar zelfstandigheid kan gekoppeld worden aan een doorlopende toets leerlijn. Een leerling in de onderbouw (eerste en tweede leerjaar), zal door het gebrek aan (relevante) voorkennis en het ontbreken van vaardigheden die nodig zijn om zelfstandig (complexere) opdrachten te maken, meer toetsmomenten nodig hebben, zowel summatief als formatief. Op die manier kan een leerling werken aan kleine, afgebakende, op elkaar voortbouwende bouwstenen. Zo vergroot de leerling zijn kennis en vaardigheden volgens een helder stappenplan. Leerlingen in de onderbouw maken dus gespreide, kleine toetsen, over een beperkt deel van de stof. Een leerling kan op deze manier kennis en vaardigheden opbouwen. Van daaruit kan een leerling kleinere taken zelfstandig gaan uitvoeren. Formatieve evaluatie is hier vanwege de koppeling van toetsing aan feedback en reflectie uitermate geschikt voor. Een andere reden om een beperkt deel van de stof te toetsen in de onderbouw, is dat leerlingen succeservaringen kunnen opdoen. Deze succeservaringen kunnen ertoe bijdragen dat leerlingen meer vertrouwen krijgen in hun eigen kunnen en het vergroten van hun motivatie.

In de doorlopende leerlijn toetsing bouw je steeds meer ruimte in voor zelfstandigheid van de leerling. Leerlingen ontwikkelen naargelang ze vorderen leerstrategieën die hen in staat stellen meer zelfstandig hun toetsen en opdrachten voor te bereiden, maar ook om te reflecteren op hun werk. Ze zijn steeds beter in staat hun eigen ontwikkeling in beeld te krijgen. Dit houdt in dat ze over steeds langere periodes toe kunnen werken naar een (complexere) toets. Door middel van formatieve evaluatie kunnen ze hun eigen voortgang monitoren.

In de bovenbouw kun je het aantal summatieve toetsen verder afbouwen. Leerlingen zijn dan meer in staat om de opgebouwde kennis en vaardigheden met elkaar te verbinden en kunnen hun leerproces zelfstandiger organiseren. De grotere mate van zelfstandigheid, het ontwikkelen van leerstrategieën en in staat zijn te reflecteren op het eigen leerproces maakt dat de frequentie van summatieve toetsing lager kan zijn. Leerlingen zijn minder afhankelijk van summatieve toetsen voor het verkrijgen van inzicht in hun eigen ontwikkeling en vertrouwen erop dat ze dingen zelfstandig kunnen leren en hun leerproces zelf kunnen sturen. Summatieve toetsen kunnen dan ook wat betreft de getoetste kennis en vaardigheden complexer van aard zijn en een grotere hoeveelheid leerstof omvatten.

Summatief

Het doel van summatief toetsen is inzicht te krijgen in welke kennis en vaardigheden een leerling goed beheerst en waarmee nog extra geoefend moet worden. Dit inzicht moet vooral de leerling krijgen. Een summatieve toets is meer dan een meting voor de docent, om te zien wat de resultaten van zijn of haar lesgeven zijn. Leerlingen moeten leren van een summatieve toets, middels het analyseren van de eigen antwoorden, van hoe ze de toets hebben voorbereid, of de leerstrategie die is gehanteerd de juiste is gebleken, of voldoende

gebruik is gemaakt van de formatieve opdrachten/evaluatie die tijdens de lessen zijn aangeboden. Het is belangrijk dat een leerling inziet dat toetsen niet draait om presteren, maar om leren. Dat is waar ons onderwijs om draait: het daadwerkelijk aanleren van kennis en vaardigheden. Het draait niet om prestaties die leerlingen op de korte termijn behalen. Een goed cijfer wil niet per se zeggen dat een leerling iets heeft geleerd. Daarom is het belangrijk dat op een formatieve manier wordt geoefend voor een summatieve toets. Zo weet je als docent wat je kunt doen om al je leerlingen een stap verder te helpen en ervoor kunt zorgen dat ze in ieder geval de basis onder de knie hebben. Leerlingen voelen zich dankzij de formatieve opdrachten competent, omdat het ze helpt actief na te denken over de lesstof, waarbij ze fouten mogen maken en kunnen leren van deze fouten door feedback van hun docent en/of medeleerlingen. Leerlingen worden zo in staat gesteld bij te sturen.

Door een leerling in staat te stellen de gemaakte toets te analyseren, wordt er daadwerkelijk iets gedaan met het resultaat van de toets. Zo voorkom je dat een leerling het gevoel heeft door te moeten, terwijl deze de basis niet goed beheerst. Daarnaast bevordert het maken van een toetsanalyse zelfstandigheid, eigenaarschap en zelfdiscipline bij leerlingen. Ze leren niet puur en alleen voor de toets, maar door het reflecteren op fouten en door hiervan te leren, wordt een summatieve toets een leermoment.

Het doel van summatieve toetsing is het afronden van het leerproces. Na een bepaalde periode wordt beoordeeld of de leerling de beoogde leerdoelen in voldoende mate beheerst. Deze leerdoelen corresponderen met de kerndoelen die zijn opgesteld door het SLO. Het verkregen resultaat telt altijd mee voor een besluit. (Gaaf de leerling over of blijft hij zitten? Gaaf de leerling naar de mavo, havo of gaaf hij naar het vwo? Is de leerling geslaagd of niet?)

Formatief

Het doel van formatieve evaluatie is drieledig: het stellen van doelen, het checken van begrip en het geven van feedback. Het gaat bij formatieve evaluatie om een didactische aanpak. Middels formatieve evaluatie kijk je hoe een leerling er voor staat, of de leerling doet dit zelf. Door het geven van rijke, ontwikkelingsgerichte feedback weet een leerling in hoeverre hij de stof beheerst en welke activiteiten hij moet inzetten om zijn begrip van de stof te verbeteren. De leerling doet dit door goed te reflecteren op zijn eigen werk en de feedback van de docent daarin mee te nemen. Het leren gaat net zolang door tot de leerling de stof beheerst. Daarmee is het voor de leerling duidelijk dat formatieve handelingen/toetsen bijdragen aan betere resultaten voor summatieve toetsen. Naast het zich beter voor te kunnen bereiden op summatieve toetsen is het vergroten van de motivatie en betrokkenheid van leerlingen een belangrijk doel van formatieve evaluatie. Wanneer leerlingen zich meer eigenaar voelen van hun eigen leerproces zal dit de motivatie en betrokkenheid vergroten.

3.1 Invloed van het wijzigen van het toetsbeleid op het leerplan

Wanneer in de kern van een leerplan veranderingen worden aangebracht, zoals in dit geval in het toetsbeleid van het Berlage Lyceum, is het veelal nodig om ook aanpassingen te doen in andere leerplan-onderdelen.

De kern en de negen draden van het spinnenweb verwijzen naar tien onderdelen van het curriculum die elk een vraag over het (plannen van) leren door leerlingen betreffen. De visie vormt de centrale, verbindende schakel; de overige onderdelen (leerplan-aspecten) zijn verbonden met die visie. Idealiter zijn ze ook met elkaar verbonden, zodat er sprake is van consistentie en samenhang. Bij toetsing is het van belang dat de wijze van beoordeling past bij de landelijke afspraken (zoals examinering), de visie van de school en de visie op vak- en leergebieden.

Bij het ontwerpen van onderwijs en dus ook van toetsen is het van belang steeds de visie centraal te hebben. De visie heeft invloed op alle bovengenoemde aspecten.

3.2 Toetsvormen

A. Summatieve toetsen:

Doelstelling	Uitvoering	ontwerp-principe
Er is meer variatie in summatieve toetsen	Elk vak biedt minimaal twee variaties op een toetsvorm per jaar (presentatie, practicum, werkstuk, toets, mondelinge overhoring)	5,6
Er wordt minder summatief en meer formatief getoetst	Elke sectie streeft ernaar het aantal summatieve toetsen tot een minimum te beperken. Secties maken hierover afspraken met de schoolleiding. Dit gebeurt bij de sectiegesprekken in maart en juni (zichtbaar in PTO/PTA). Summatieve toetsen worden gelijkmatig verdeeld over het schooljaar (ook in weging), zodat de prestatiedruk voor leerlingen tijdelijk is. Minimaal wordt er 1 summatieve toets per periode afgenomen. Per periode vinden ook formatieve evaluatie (check-) momenten plaats. Middels deze formatieve evaluatie bereiden leerlingen zich voor op de summatieve toets die wordt afgenomen aan het einde van een periode.	
De verbinding tussen de verschillende is zichtbaar.	We streven voor het schooljaar 2025-2026 naar een vakoverstijgend project/opdracht per vak/per leerjaar in de OB; In de BB is het streven per vak per leerjaar een vakoverstijgende opdracht in het PTA op te nemen (meerdere vakken leveren dus samen een PTA onderdeel aan). (zie voor implementatie bijlage 1)	

B. Formatieve toetsen

Doelstelling	Uitvoering	ontwerp-principe
De leerlingen krijgen inzicht in waar ze staan in het leerproces.	De formatieve opdracht/ toets laat de leerling zien wat hij wel en niet weet en wat er nodig gedaan moet worden om op niveau te komen.	1,2,3,4,5,6
Leerlingen hebben keuzevrijheid bij de te maken formatieve opdrachten/toetsen	De leerling kan bijvoorbeeld kiezen uit verschillende routes, de hoeveelheid te maken opdrachten, de moeilijkheidsgraad van de opdrachten/toetsen.	4,5,6
De betrokkenheid en het eigenaarschap van de leerlingen wordt vergroot.	Er zijn verschillende formatieve evaluatiemomenten waarbij leerlingen inzicht krijgen. Ze maken kennis met wat er bij de summatieve toets wordt gevraagd.	4,5,6,7
Er zijn minder grenzen tussen vakken.	Er worden jaarlijks in de onderbouw en bovenbouw vakoverstijgende projecten/ opdrachten gemaakt.	6,8
Formatieve evaluatie is een vast onderdeel in het programma	Grotere formatieve opdrachten worden opgenomen in de PTO's.	4

3.3 Moment van summatieve toetsen

Doelstelling	Uitvoering	ontwerp-principe
Het aantal summatieve toetsmomenten wordt beperkt.	In de brugklas wordt vanaf 2024-2025 alleen summatief getoetst volgens de toetskalender. In de OB hanteren we een toetskalender voor toetsen in de les. Docenten richten de toetskalender per periode in in samenspraak met de mentor en leerlingen. De toetskalender	1,2,3,5

	voor de 1e periode wordt ingericht uiterlijk in de 1e schoolweek en voorbesproken in het sectievoorzittersoverleg aan het eind van het voorafgaande schooljaar.	
Leerlingen hebben inzicht in de deadlines en in de consequenties van het niet behalen van de deadlines.	Deadlines PO's worden opgenomen in het PTO/in de toetskalender. Bij PO's wordt een tijdlijn gehanteerd - in deze tijdlijn staan momenten aangegeven waarop leerlingen een deel moeten inleveren. De tijdlijn en het zich houden aan de opgegeven checkmomenten zijn onderdeel van de beoordeling/rubric. 4 weken voor een toetsweek worden geen deadlines PO's opgegeven.	1,4,5

Bovenbouw

Doelstelling	Uitvoering	ontwerp-principe
Het aantal summatieve toetsmomenten wordt beperkt.	Summatieve toetsen vinden zo veel mogelijk plaats tijdens de toetsweken.	1,2,3,5
Leerlingen hebben inzicht in de deadlines en de consequenties van het niet behalen van de deadlines.	Deadlines van PO's worden opgenomen in het PTA/PTO/in de toetskalender. Bij PO's wordt een tijdlijn gehanteerd - in deze tijdlijn staan momenten aangegeven waarop leerlingen een deel moeten inleveren. De tijdlijn en het zich houden aan de opgegeven checkmomenten zijn onderdeel van de beoordeling/rubric.	1,4,5

	4 weken voor een toetsweek worden geen deadlines PO's opgegeven. Docenten geven in de OB summatieve toetsen (inclusief praktische opdrachten) minstens tien schooldagen van tevoren op en noteren de datum en toetsstof in Magister. *	
--	--	--

* Naast de toetsdatum verstrekt de docent aan de leerlingen informatie over de leerstof en de verdeling ervan over de periode. Deze informatie wordt met leerlingen gedeeld in studiewijzers. Daarnaast voorzien docenten leerlingen van een overzicht van de leerdoelen per periode, alsmede de te hanteren leerstrategieën.

3.4 Hoeveelheid summatieve toetsen per leerjaar

Doelstelling	Uitvoering	ontwerp-principe
Om de toetsdruk te beperken wordt het aantal summatieve toetsen beperkt.	Zie 3.2.A Minimaal wordt er 1 summatieve toets per periode afgenomen.	3,6,7
De leerling en de docent weten in hoeverre de leerling de vastgestelde leerdoelen beheerst.	In de summatieve toets worden de vastgestelde leerdoelen bevraagd. Deze worden voorbereid middels formatieve evaluatiemomenten.	1,2,4,7

3.5 Organisatie toetsweken

- Elke toetsweek wordt altijd onderbroken door een weekend.
- Voor elk leerjaar geldt maximaal 2 toetsen per dag.
- Leerlingen in de onderbouw - leerjaar 1 t/m 3 - hebben een studie-uur voorafgaand aan de toets.
- De dag voor aanvang van de toetsweek is voor docenten een ontwikkeldag. Voor leerlingen is dit een lesvrije dag waarop ze kunnen leren voor hun toetsen. Elk vak biedt voor elk leerjaar een vragenuur aan op deze dag.
- De jaarlagen 1 t/m 3 mavo, 1 t/m 4 havo en 1 t/m 5 vwo hebben 3 toetsweken per jaar.
- De examenklassen 4 mavo, 5 havo en 6 vwo hebben 3 SE weken per jaar. Twee van deze SE weken staan gepland in toetsweek 1 en 2.
- Voor de brugklassen geldt dat we een andere invulling geven aan de toetsweken, met name aan toetsweek 1 en 2. We streven hierbij naar een rustige start, om leerlingen zo te laten wennen aan een toetsweek.

3.6 Afname, beoordeling en resultaatverbetering

Doelstelling	Uitvoering	ontwerp-principe
Het is van tevoren duidelijk hoe de toetsen en PO's worden beoordeeld.	Er is een correctiemodel aanwezig met de volgende elementen: - een antwoordmodel - het aantal toe te kennen punten per vraag/opdracht - de cesuur en cijferbepaling	7,9
	Bij een PO geldt dat transparante beoordelingscriteria zijn gekoppeld aan de opdracht - zodat zowel de docent als de leerling kan zien aan welke kwaliteitseisen moet worden voldaan.	7,9
Medeleerlingen spelen waar mogelijk een rol in de beoordeling om zo inzicht in de te verkrijgen kennis	Dit kan bijvoorbeeld door bij een presentatie leerlingen te laten bepalen wanneer een presentatie goed is. Deze punten kunnen worden verwerkt in de beoordelingscriteria. Ditzelfde principe kan worden toegepast bij de beoordeling van werkstukken.	4,5,6,8

en vaardigheden te bevorderen.		
Een leerling weet na de toets hoe hij zijn resultaten kan verbeteren.	Na elke toets (summatief of formatief) reflecteert een leerling op de toets. De leerling maakt een toetsanalyse en geeft daarbij aan wat hij moet inzetten om alsnog de niet behaalde leerdoelen halen. (zie voor een voorbeeld Bijlage 2)	2,3,4,5,7
	Voor leerlingen die de stof onvoldoende beheersen aan de hand van leerdoelen komt een plan van aanpak. De leerling stelt dit plan op. De leerling deelt het plan van aanpak met de vakdocent en mentor.	4,6,9
	Formatief handelen is een onderdeel van de afname en de beoordeling - middels reflectie op gemaakt werk en de vervolgstappen die daaruit volgen, bereiden leerlingen zich voor op summatieve toetsen. Een herkansing moet kansrijk zijn (tijd, begeleiding en inhoud)	4,6,7,9
De overgang van 5 havo naar 5 vwo wordt beter gestroomlijnd.	Er worden geen PTA-toetsen afgenomen in 4V (behalve voor maatschappijleer en CULA)	7
Zowel in de onder als in de bovenbouw is er ruimte voor vakoverstijgende projecten en opdrachten.	In de OB betekent wordt per vak per leerjaar een vakoverstijgend project/opdracht afgenomen. In de BB komt in het PTA/PTO per vak per leerjaar een vakoverstijgende opdracht.	7,8,9

- In verband met mogelijke aanpassing van de profielkeuze eind 3 mavo en om de overgang van 3 havo naar 4 mavo makkelijker te maken, streven we naar een afgeslankt PTA in 3 mavo, wat betekent dat er voor elk vak zo min mogelijk SE toetsen worden afgenomen.

- Voor doubleurs in de BB geldt dat zij alle schriftelijke toetsen opnieuw moeten maken. De cijfers van toetsen die in het voorgaande jaar zijn behaald komen te vervallen. Voor praktische opdrachten geldt dat indien het een op zichzelf staand PO is - waarvan de stof niet getoetst wordt in het Centraal Eindexamen - en het PTA ongewijzigd is wat betreft de opdracht en het percentage, het cijfer van het voorgaande jaar mag worden overgenomen in het examendossier. Voorwaarde is wel dat het eerder behaalde resultaat minimaal een 7.0 is.

4. Kwaliteit summatieve toetsing

Toetsen geven de leerlingen inzicht in de beheersing van de stof, capaciteiten, vaardigheden, etc. Een leerling leert van een toets. Daarnaast worden op grond van resultaten voor summatieve toetsen beslissingen genomen over de voortgang van een leerling (determinatie en overgang). Toetsen en toetsprocessen moeten aan duidelijke kwaliteitseisen voldoen om:

- de kwaliteit en uniformiteit van summatieve toetsen te vergroten en te behouden.
- de gemaakte toetsen op een eerlijke en betrouwbare manier te kunnen beoordelen.
- het inzicht bij de leerlingen in hoe en wat er getoetst wordt, te vergroten.
- ervoor te zorgen dat een toets zinvolle feedback oplevert.
- uniformiteit in lay-out, opzet en lengte.

Hoe minder summatieve toetsen we geven, hoe meer deze toetsen aan de kwaliteitseisen moeten voldoen.

Kwaliteitseisen schriftelijke toetsen

De toetsen moeten valide, betrouwbaar en bruikbaar zijn. We werken zoveel mogelijk met een generieke lay-out.

Toetsmatrijs

Om de validiteit van de toetsen te waarborgen maken de docenten voor de constructie van de summatieve toets een toetsmatrijs. Een toetsmatrijs is een schematisch overzicht waarin de toetsdoelen worden afgezet tegen het cognitieve niveau (weten - doen - snappen, rtti, etc). Het is de blauwdruk van de toets en vormt een hulpmiddel bij het ontwikkelen van parallelle toetsversies. In een voorgaande formatieve meting kunnen dan een of enkele toetsdoelen uit de toetsmatrijs van de summatieve toets worden gemeten. Het werken met toetsmatrijzen bevordert ook de uniformiteit binnen de sectie. Formats van toetsmatrijzen en ingevulde toetsmatrijzen zijn te downloaden op www.toets.nl.

De toetsmatrijs dient te voldoen aan onderstaande kwaliteitseisen:

- De onderwerpen of toetsdoelen in de toetsmatrijs zijn concreet geformuleerd;
- In de toetsmatrijs is aangegeven in welke verhouding de onderwerpen of toetsdoelen terugkomen in de toets (zie Bijlage 3);

- In de toetsmatrijs is aangegeven in welke verhouding de cognitieve niveaus terugkomen in de toets; bijvoorbeeld 10% reproductie, 30 % toepassen, etc.
- In de toetsmatrijs is aangegeven welk onderwerp of toetsdoel op welk cognitief niveau wordt getoetst;
- In de toetsmatrijs is opgenomen wat de cesuur (zak-/slaaggrens) is in de vorm van een percentage of minimumscore.

Taxonomie

Kennis van een taxonomie is voorwaarde om met een toetsmatrijs te kunnen werken. Een taxonomie wordt doelmatig ingezet om de kwaliteit van de toetsen te waarborgen en een consistente en coherente toetslijn te ontwikkelen van het eerste leerjaar tot het Centraal Eindexamen.

De toetslijn ziet er in de verschillende afdelingen (mavo, havo, vwo) anders uit. Een toetslijn is het ultieme middel om echt onderscheid te maken in mavo-, havo- en vwo-niveau. Het werken met een toetslijn bevordert ook de voorspellende waarde van de SE's voor het CE.

Een taxonomie is ook een hulpmiddel om bij formatieve toetsing heel gericht effectieve feedback te geven aan leerlingen. Een leerling die onvoldoende scoort op het cognitief niveau 'Weten', moet didactisch heel anders aangestuurd worden dan een leerling die bijvoorbeeld onvoldoende scoort op het cognitief niveau 'Doen' of 'Snappen'. Voorbeelden van een taxonomie zijn RTTI, Bloom, Obit, WDS (Weten, Doen, Snappen) en Kwakernaak (voor vreemde talen).

Kwaliteitseisen toetsvragen en praktische opdrachten

Om de validiteit en betrouwbaarheid van de schriftelijke toetsen verder te waarborgen dienen de toetsvragen aan zes specifieke kwaliteitseisen te voldoen (zie Bijlage 4):

- specificiteit
- discriminatie
- objectiviteit
- eenduidigheid
- onafhankelijkheid
- taalkundige correctheid

Kwaliteitseisen correctiemodel

Om de betrouwbaarheid van de schriftelijke summatieve toets verder te waarborgen is het van belang dat het correctiemodel een aantal verplichte elementen bevat. (zie Bijlage 5).

5. Kwaliteitscriteria PTA en PTO

5.1 Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA)

Een PTA bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

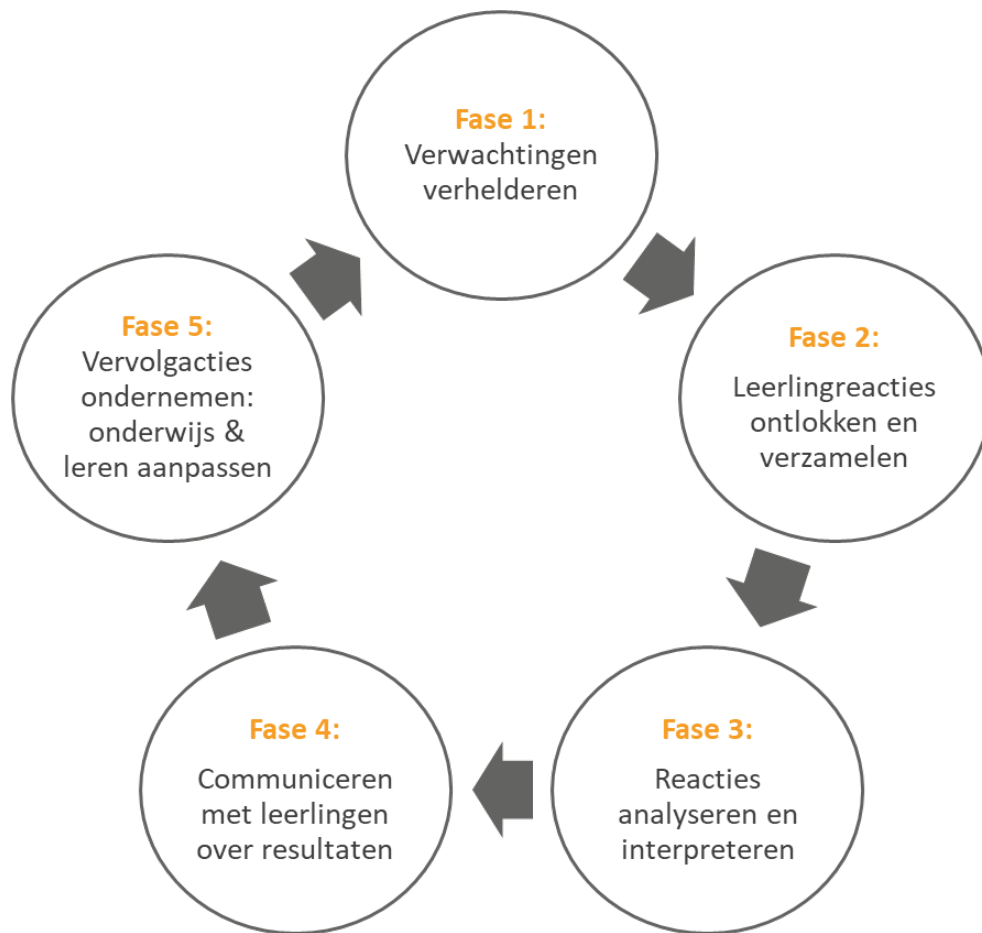
- de **periode** van het schooljaar waarin de toetsen van het schoolexamen (SE) worden afgenomen. Volstaan kan worden met de periode, in plaats van precieze data en tijdstippen;
- de **eindtermen** en **deeltaken** uit het examenprogramma waarop de SE's betrekking hebben;
- een beschrijving van de **inhoud** waarop de leerling zich voorbereidt voor de SE-toetsing uit het PTA. Dat betekent een bondige beschrijving van de leerstof en geen complete studiewijzer;
- de **herkansingsmogelijkheid** waarbij verwezen kan worden naar de herkansingsregeling van de school. Een herkansingstoets is qua niveau altijd gelijkwaardig aan dat van de toets bij de eerste afname;
- de **weging** van de SE-toets binnen het geheel aan toetsen voor het schoolexamen van dit vak. De weging past bij de omvang en complexiteit van een toets en/of de relevantie van de (deel)taak/eindtermen;
- het voor de leerling duidelijk hoe het eindcijfer voor een vak berekend wordt als één schoolexamencijfer.
- de **toetsvorm**

5.2. Kwaliteitscriteria Programma van Toetsing in Onderbouw (PTO)

Een PTO bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

- de **periode** van het schooljaar waarin de summatieve toetsen worden afgenomen. Volstaan kan worden met de periode in plaats van precieze data en tijdstippen;
- de **toetsdoelen** waarop de summatieve toetsen betrekking hebben;
- een beschrijving van de **inhoud** waarop de leerling zich voorbereidt voor de summatieve toetsen. Dat betekent een bondige beschrijving van de leerstof en geen complete studiewijzer;
- de **toetsvorm**;
- de **weging** van de toetsen binnen het geheel aan toetsen. De weging past bij de omvang en complexiteit van een toets en/of de relevantie van de (deel)taak/toetsdoelen;
- de **berekening van het cijfer** van de toets.

6. Kwaliteitseisen formatieve evaluatie

De formatieve toetscyclus (zie afbeelding hierboven: Gulikers & Baartman, 2017) beschrijft het handelen van een effectieve docent. Deze cyclus is het resultaat van een reviewstudie naar de praktijk van formatief toetsen door Judith Gulikers en Liesbeth Baartman. Wil een formatieve evaluatie effectief zijn en dus kwalitatief goed, dan moet de docent in zijn lessencyclus deze fases steeds doorlopen. Daarbij is het van belang dat docenten vaardig zijn in het geven van goede feedback.

Er worden formeel formatieve toetsmomenten georganiseerd, zodat leerlingen inzicht krijgen en bekend raken met het format summatieve toetsen.

Voor een verdieping in kwalitatief goede formatieve evaluatie wordt verwezen naar de volgende wetenschappelijke publicaties:

- Gulikers, J. & Baartman, L. (2017). Doelgericht professionaliseren. Formatief toetsen met effect! Wat DOET de docent in de klas? Eindrapport NRO-PPO overzichtsstudie dossiernummer 405-15-722. www.nro.nl/kb/405-15-722-doelgerichtprofessionaliseren-formatievetoetscompetenties-met-effect/
- Eindrapport: www.nro.nl/wp-content/uploads/2015/09/Inhoudelijke-eindrapport_NRO-PPO-405-15-722_DEF.pdf

- Posters: www.nro.nl/wp-content/uploads/2017/08/405-15-722-Formatiefevalueren_Posters-bij-de-5-fasen.pdf

7. Ontwikkeling en borging

Het (verder) ontwikkelen van formatief handelen en kwalitatief goede toetsen neemt een belangrijke plaats in in het scholingsprogramma en in het deskundigheidsbevorderingsplan van de sectie.

De sectie geeft jaarlijks aan hoe zij werkt aan deze ontwikkeling. Elke sectie wijst een toetsdeskundige aan: iemand die het aanspreekpunt wordt voor formatief handelen en toetsing.

Secties krijgen waar nodig hulp om het aantal summatieve toetsen te verminderen.

Bijlage 1: Het proces

Op 11 januari 2023 is het concept Uitvoering Toetsbeleid besproken binnen de schoolleiding. De opmerkingen en ingebrachte aanpassingen zijn vervolgens verwerkt. Op 21 februari is een studiedag georganiseerd met het thema toetsing. Met de secties is toen het concept Uitvoering toetsbeleid gedeeld. De secties kregen het verzoek om het stuk door te nemen en van feedback te voorzien. Daarbij werd de secties gevraagd de volgende punten te bespreken:

- Welke vragen hebben jullie over de uitvoering van het nieuwe toetsbeleid?
- Noem drie punten die jullie als positief ervaren.
- Noem drie punten die jullie als minder positief ervaren.
- Welke alternatieven zouden jullie daarvoor in de plaats willen inbrengen?

De gevraagde feedback is vervolgens met Yke Constandse gedeeld via de mail. De feedback was over het algemeen heel positief. De meeste secties konden zich in grote lijnen vinden in het voorstel. De ingebrachte feedback, alsmede de alternatieven die secties hebben voorgesteld, zijn grotendeels verwerkt. Een belangrijk punt dat door secties naar voren werd gebracht is het verzoek om tijd te krijgen om dit nieuwe toetsbeleid uit te werken in het curriculum, het ontwikkelen van formatieve opdrachten en toetsen, alsmede ruimte voor het verbeteren van de kwaliteit van toetsen en PO's. Uiteraard zal die tijd en ruimte geboden moeten worden, alsmede de nodige ondersteuning.

Op 23 maart is het voorstel besproken binnen de MR. De opgehaalde feedback is verwerkt in het voorstel. Het volledig uitgewerkte voorstel wordt op 10 mei opnieuw besproken binnen de schoolleiding.

Het streven is om het nieuwe toetsbeleid in te voeren in het schooljaar 2024-2025. Het komende jaar krijgen secties ruimte om hun PTO's en PTA's aan te passen. Daarnaast zullen zij zo nodig ondersteund worden in het verbeteren van de kwaliteit van hun toetsen en het ontwikkelen van formatieve opdrachten en toetsen. Met secties zal hiervoor een plan gemaakt worden. Hier zal sprake zijn van maatwerk. Hiervoor zal een beroep worden gedaan

Voor het uitwerken van vakoverstijgende opdrachten en toetsen krijgen secties de gelegenheid om dit gezamenlijk vorm te geven. Hiervoor kunnen ontwikkeldagen en deskundigheidsbevordering worden ingezet. Tevens kunnen secties zich laten begeleiden door externe experts.

Naar aanleiding van de reactie van de MR is in juli '23 een nieuwe versie gemaakt. Omdat de MR nog niet kon instemmen met deze versie zijn vanaf najaar '23 gesprekken met secties gevoerd. Op basis van die gesprekken is er in juni '24 een nieuwe versie samengesteld. De opmerkingen uit de MR in de vergadering van juli '24 zijn in deze versie meegenomen.

Bijlage 2: Toetsanalyse formulier

Vraag	Totaal Te behalen punten	Punten wel behaald	Punten gemist door:						Vraag niet goed gelezen
			<i>te weinig kennis</i>	<i>incomplete uitleg gegeven</i>	<i>vraag niet begrepen</i>	<i>bron niet goed begrepen</i>	<i>geen structuur in antw</i>	<i>tijdgebrek</i>	
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									

De volgende leerdoelen beheers ik voldoende:

De volgende leerdoelen moet ik nog verbeteren:

Conclusie deze toets:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage 3: voorbeeld Toetsmatrijs

Weten Kennen van het geleerde, reproducieren	Doen Toepassen van het geleerde, met een geautomatiseerde strategie	Snappen Inzicht in het geleerde, door bestaande strategieën te combineren of gebruik te maken van een eigen strategie
---	---	---

Basis Herkennen	Plus Benoemen	Basis Beschrijven	Plus Samenvatten	Basis Onderbouwen	Plus Ontwikkelen
Aanwijzen	Definiëren	In eigen woorden uitleggen	Concluderen	Beargumenteren	Oplossingen voorstellen
Ordenen	Opsommen	Voorbeelden geven	Grote lijnen aangeven	Conclusies aantonen	Plannen ontwikkelen
Reproducieren		Vergelijken	Hoofd- en bijzaken onderscheiden	Standpunt innemen	Advies geven
		Classificeren	Evalueren	Analyseren	Voorspellen
		Interpreteren	Verbanden leggen	Onderbouwen	Kritisch beoordelen

Bijlage 4: Kwaliteitseisen toetsvragen

Om de validiteit en betrouwbaarheid van de schriftelijke summatieve toetsen verder te waarborgen dienen de toetsvragen aan de volgende zes specifieke kwaliteitseisen te voldoen.

Kwaliteitseisen	Kwaliteitsindicatoren
Specificiteit	- De toetsvragen zijn relevant en hebben betrekking op de onderwerpen of toetsdoelen. - De vraag is zo specifiek gesteld dat alleen de leerlingen die de leerstof voldoende beheersen de opdracht goed kunnen uitvoeren. - De vraag kan niet met behulp van andere dan de beoogde kennis worden uitgevoerd.
Discriminatie	- De moeilijkheidsgraad van de vraag sluit aan bij het bijbehorende niveau en leerjaar. - De vraag maakt onderscheid tussen leerlingen die de stof goed en minder goed beheersen.
Objectiviteit	Het gewenste antwoord is een feit of aangeleerd principe en geen mening, tenzij het doel van de vraag is om eigen mening te geven of te onderbouwen.
Eenduidigheid	- De vraag is nauwkeurig en concreet geformuleerd: het is voor de leerling duidelijk wat hij moet doen. - De vraag bevat voldoende informatie over de inhoud en vorm van de gewenste uitvoering. - De vraag bevat geen irrelevante gegevens. - De vraag is geen strikvraag - Het gebruik van context en bronnen (casus, situatiebeschrijving, afbeelding, etc.) is functioneel. - Bij het gebruik van context en bronnen is duidelijk welke context of bronnen bij de vraag horen.
Onafhankelijkheid	De (deel)vragen zijn onafhankelijk van elkaar geformuleerd: de vraag kan zonder informatie uit andere vragen beantwoord worden.
Taalkundige correctheid	- De vragen zijn kort, helder en eenvoudig geformuleerd. - De gebruikte taal sluit aan bij het taalniveau van het betreffende leerjaar en/of niveau. - De vragen bevatten geen spelfouten en zijn grammaticaal juist (zinsbouw). - Passief taalgebruik wordt vermeden. - De vragen zijn waar mogelijk als vraag geformuleerd (niet als opdracht). - Waar mogelijk is de vraag positief geformuleerd (geen ontkenningen).

Bijlage 5: Kwaliteitseisen correctiemodel

Om de betrouwbaarheid van de schriftelijke summatieve toets verder te waarborgen is het van belang dat het correctiemodel de volgende elementen bevat.

Onderdeel	Kwaliteitsindicatoren
Antwoordmodel	▪ Per vraag is het juiste antwoord (sleutel) duidelijk aangegeven/beschreven. ▪ Bij meerdere mogelijke juiste antwoorden, zijn de meest voor de hand liggende voorbeelden van juiste antwoorden beschreven. ▪ Indien antwoorden gedeeltelijk juist kunnen zijn, worden de gedeeltelijk goede antwoorden beschreven of wordt het juiste antwoord opgesplitst in verschillende delen. ▪ Er is duidelijk aangegeven voor welke (delen van) antwoorden punten kunnen worden toegekend. ▪ Indien relevant zijn voor de hand liggende onjuiste antwoorden beschreven.
Scoringsvoorschrift	▪ Er is duidelijk aangegeven hoeveel punten er maximaal per vraag toegekend kunnen worden. ▪ Als er meer punten aan een vraag kunnen worden toegekend, dan is er een verdeling opgenomen van het maximaal aantal te behalen punten in deelscores (bijvoorbeeld bij maximaal 3 punten; wanneer ken je 0, 1, 2 of 3 punten toe aan een antwoord?). ▪ De punten zijn evenwichtig verdeeld over de vragen: aan vergelijkbare vragen wordt een vergelijkbaar puntenaantal toegekend.
Beoordelaarsinstructie	▪ Er is duidelijk aangegeven hoe er bij het nakijken wordt omgegaan met relevante aspecten als leesbaarheid, taalfouten, identieke fouten (eenzelfde fout die meerdere keren in de toets gemaakt wordt) etc. ▪ Er is duidelijk aangegeven hoe er bij het nakijken wordt omgegaan met antwoorden die niet aan de gestelde voorwaarden voldoen (bijvoorbeeld als er meer argumenten worden gegeven dan gevraagd of er meer woorden worden gebruikt dan maximaal was toegestaan). ▪ Er zijn tips opgenomen met betrekking tot beoordelaarsvalkuilen.
Cesuur- en cijferbepaling	▪ In het correctiemodel is opgenomen wat de cesuur (zak/slaaggrens) is in de vorm van een percentage of minimum score. ▪ De cesuur is passend, rekening houdend met de complexiteit en relevantie van de toets en de eventuele gokkans bij het gebruik van gesloten vragen. ▪ Er is duidelijk aangegeven hoe het cijfer tot stand komt door middel van een beschrijving, formule of omreken tabel. ▪ De cijferbepaling sluit aan bij de cesuur.